

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

(No 18,
1 / 2018)

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ- Φεβρουάριος 2018
Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος
στις μικρές επιχειρήσεις
(0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν το 99,6% των
ελληνικών επιχειρήσεων)

Αθήνα, Απρίλιος 2018

ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΝΕΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ - ΑΙΣΘΗΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ, ΜΕ ΕΜΦΑΝΕΙΣ ΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ

*ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΟΤΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ ΦΑΣΗ
ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ, ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ Η
ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑ-
ΣΗΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ*

Η είσοδος της ελληνικής οικονομίας στο 2018 συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τη διαμορφούμενη προσδοκία εξόδου της χώρας από την ασφυκτική εποπτεία των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής και το χρηματοοικονομικό έλεγχο των διεθνών πιστωτών, ως εκ τούτου, οι εκτιμήσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για το έτος 2018 προεξοφλούν την προοπτική μιας τέτοιας εξέλιξης. Από το προηγούμενο κιόλας εξάμηνο είχαν αρχίσει να παρατηρούνται στοιχεία αποσύνδεσης της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας από τις επιδράσεις των πολιτικών εσωτερικής υποτίμησης και δημοσιονομικής επιτήρησης. Οι μακροοικονομικοί δείκτες (μείωση της ανεργίας, επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, θετικό ισοζύγιο εγγραφών-διαγραφών επιχειρήσεων, ισχυρές επιδόσεις σε ορισμένους κλάδους όπως του τουρισμού, ενέργειας και τροφίμων) επιτρέπουν ένα πιο ασφαλή μεσοπρόθεσμο επιχειρηματικό σχεδιασμό. Στην έρευνα οικονομικού κλίματος Φεβρουαρίου 2018 διαμορφώνεται

σαφέστατα ένα καλάθι θετικών προβλέψεων, που αντισταθμίζεται ωστόσο από υφιστάμενες διαρθρωτικές αδυναμίες, αλλά και διεθνείς αρνητικές οικονομικές και γεωπολιτικές συμπτώσεις.

Η υπέρβαση του υφεσιακού κύκλου, μετά από ένα πολυετές σπирάλ οικονομικής καθόδου, αποτελεί ασφαλώς θετικό σημάδι που δυνητικά συνεισφέρει στην απελευθέρωση των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας. Ωστόσο, ο υφιστάμενος παραγωγικός μετασχηματισμός που αποτυπώνεται στην έρευνα οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ δεν έχει ενδογενή δυναμική, και δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση ένδειξη επιτυχίας της εφαρμοσμένης οικονομικής πολιτικής και βιωσιμότητας του τρέχοντος οικονομικού μοντέλου. Αντίθετα, σχετίζεται με το φυσικό κύκλο ροής των οικονομικών εξελίξεων, οι οποίες εδώ και αρκετά χρόνια (ιδιαίτερα από το 2013 και μετά) συμπιέζονται από το βάρος μιας ατελέσφορης

πολιτικής λιτότητας και εσωτερικής υποτίμησης, η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο καθυστέρησης της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας. Με άλλα λόγια, μετά την αρχική κατάρρευση, τα μέτρα που ελήφθησαν, εντέναιναν και βάθυναν το σπιράλ ύφεσης, οδηγώντας σε διαρκή καθοδική πορεία. Τούτο αποτυπώνεται ανάγλυφα στην αγορά εργασίας. Η αδυναμία των επιχειρήσεων να δημιουργήσουν καλύτερες θέσεις εργασίας επιβεβαιώνει σε ένα βαθμό ότι έχουν προσαρμοστεί στο διαμορφωμένο περιοριστικό οικονομικό περιβάλλον και τις αρνητικές επιπτώσεις από την ασκούμενη πολιτική αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής

Ο συνδυασμός αντιφατικών μεταρρυθμίσεων που επιβλήθηκαν τα τελευταία 8 χρόνια, μαζί με το ακολουθούμενο μίγμα συστατικών δημοσιονομικών μέτρων έχουν περιορίσει σημαντικά τις δυνατότητες της εγχώριας αγοράς να υπερβεί αυτοτελώς και βιώσιμα το κατώφλι ήπιας ανάκαμψης που σημειώνεται σήμερα και να επιτύχει τους προβλεπόμενους ρυθμούς ανάπτυξης που θα οδηγήσουν στη δημιουργία μιας ισχυρής οικονομικής δυναμικής. Από την άλλη πλευρά, η προσέλευση άμεσων ξένων επενδύσεων είναι περιορισμένη εξ αιτίας της αναβάθμισης σημαντικών διεθνών οικονομικών προκλήσεων που διαταράσσουν τις επενδυτικές κινήσεις στις περιφέρειες. Οι προκλήσεις αυτές είτε αφορούν συστημικές, είτε κυκλικές εκφάνσεις μιας διαδικασίας υποχώρησης από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, επιτείνουν το χάσμα μεταξύ μικρών και μεγάλων οικονομιών, μεταξύ μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων και πολυεθνικών ομίλων. Επίσης διευρύνουν τις διαφορές μεταξύ εκτεθειμένων χωρών σε περιφερειακές συγκρούσεις και γεωπολιτικές αναδιατάξεις και εκείνων που είναι λιγότερο ευάλωτες και δεν επηρεάζονται σημαντικά από αντίστοιχα φαινόμενα.

Σε κάθε περίπτωση, αποτελεί θετική ένδειξη ότι η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα σταδιακά αποστασιοποιείται από τα τεκταινόμενα στο μέτωπο της πολιτικής διαπραγμάτευσης και της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι καταγράφεται επαναλαμβανόμενο πλέον στο οικονομικό κλίμα μια ακολουθία

συνέπειας μεταξύ αποτιμήσεων και προσδοκιών, που οφείλεται εν πολλοίς στη μείωση της αβεβαιότητας και την αποσύνδεση επιχειρηματικού και πολιτικού κλίματος.

Σε αντιδιαστολή με την ύπαρξη ενός αυξανόμενου αριθμού επιχειρήσεων που ανταποκρίνεται και συμβαδίζει με την αναπτυξιακή δυναμική, διατηρείται σε συνθήκες στασιμότητας και δίχως διαθέσιμα εργαλεία ένα σημαντικό ποσοστό επιχειρήσεων (άνω του 50%) που διέπεται από τα χαρακτηριστικά της «επιχειρηματικότητας ανάγκης», το οποίο όμως συμβάλλει θετικά στην εγχώρια παραγωγή, κατανάλωση και την κοινωνική συνοχή. Τα διαρθρωτικά προβλήματα είναι περισσότερο πλέον εμφανή στις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τους αυτοαπασχολούμενους, για τους οποίους απουσιάζει ένα συνεκτικό πλαίσιο ενίσχυσης της ρευστότητας και της διασφάλισης της βιωσιμότητάς τους, είτε μέσα από προγράμματα πρόληψης και μείωσης της υπερχρέωσης τους, είτε μέσα από τη διεύρυνση της συμμετοχής τους σε ευρύτερα επιχειρηματικά σχήματα (clusters) και υπαγωγής τους σε αλυσίδες αξίας. Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν ανεκμετάλλευτο παραγωγικό δυναμικό και παρουσιάζουν προοπτικές υπέρβασης του στενού επιχειρηματικού ορίζοντα, αδυνατούν να ανταγωνιστούν στο υφιστάμενο περιβάλλον υπερφορολόγησης και καχεκτικών δικτυώσεων.

Η έρευνα οικονομικής συγκυρίας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ επαληθεύει την υπόθεση της εξόδου της χώρας από το κατώφλι της στασιμότητας 2014-2016, επιβεβαιώνει την ύπαρξη δυναμικών κλάδων που αναπτύσσονται ασύμμετρα από το σύνολο της οικονομίας, και ταυτόχρονα καταδεικνύει την ανάγκη προσαρμογής ορισμένων πολιτικών που θα εστιάζουν στις ανάγκες της μικρής εγχώριας μονάδας, στη βελτίωση των όρων εμπορίου και καλύτερης πρόσβασης στις αγορές και βελτίωσης του χρηματοδοτικού περιβάλλοντος.

Κρίνεται σκόπιμο ότι το επόμενο διάστημα ως και την ολοκλήρωση της τελευταίας αξιολόγησης, θα πρέπει να ληφθούν πρωτοβουλίες στο σκέλος της οικονομικής πολιτικής που θα κατατείνουν:

1. Στην ομαλή εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων, με διαφοροποιημένες λύσεις και αναδιρθρώσεις χαρτοφυλακίων, με περιορισμό των κοινωνικών συνεπειών. Σε αυτό θα συντείνει και η υπεύθυνη στάση εκ μέρους του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Είναι σαφές ότι απαιτούνται διορθωτικές παρεμβάσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου, ο οποίος προσδοκά να δημιουργήσει πιστωτικό χώρο για τις επιχειρήσεις και τις τράπεζες. Θεωρείται αναγκαία η μείωση του όγκου πιστοποιητικών, η επέκταση του πεδίου παρέμβασης στα νοικοκυριά και τους πρώην επαγγελματίες και εγγυητές. Μάλιστα, η θεσμοθέτηση μηχανισμών έγκαιρης προειδοποίησης και δεύτερης ευκαιρίας για τις επιχειρήσεις θα σηματοδοτήσει το πέρασμα σε μια νέα περίοδο ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας.
2. Για τις μικρές επιχειρήσεις που παρουσιάζουν δυνατότητες ανάπτυξης, κίνητρα επενδύσεων και προώθησης τους σε μεγαλύτερες και περισσότερες αγορές.
3. Διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου αναδιοργάνωσης επιχειρηματικών μονάδων με παραγωγικές δυνατότητες και ένταξής τους σε ένα σύμπλεγμα συστάδων και συνεργαζόμενων επιχειρήσεων.
4. Σταδιακή απαγκίστρωση από τις πολιτικές εσωτερικής υποτίμησης και υπέρμετρης φορολόγησης, με διαμόρφωση οδικού χάρτη μείωσης βαρών που λειτουργούν ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη (πχ απαλοιφή κάποιων φόρων ή απαλλαγή υποβολής στοιχείων ΦΠΑ για χαμηλούς τζίρους κτ)

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που έγινε σε συνεργασία με την εταιρεία MARC AE σε πανελλαδικό δείγμα 1008 μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 27 Φεβρουαρίου έως 7 Μαρτίου 2018 έχουν ως εξής:

A. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ / ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

1. Η αποτίμηση του β' εξαμήνου 2017 επιβεβαιώνει την υπόθεση της σταθεροποίησης

και σταδιακής ανάκαμψης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς σημειώνεται ιστορικό υψηλό 8ετίας, τόσο στο δείκτη σταθερότητας (35%) όσο και της βελτίωσης των δεικτών (11,5%). Είναι χαρακτηριστικό ότι η χώρα μας ακολουθεί μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα τις θετικές τάσεις που εμφανίζει το Ευρωπαϊκό Βαρόμετρο ΜΜΕ της UEAPME, με υπαρκτό ασφαλώς αλλά μικρότερο το χάσμα μεταξύ Βορρά και περιφέρειας της ΕΕ.

2. Οι τομείς που εμφανίζουν μια ιδιαίτερη δυναμική είναι η μεταποίηση και οι υπηρεσίες, ενώ οι επιδόσεις του εμπορίου υπολείπονται σημαντικά (περίπου 8 μονάδες). Στις επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερα από 5 άτομα, με υψηλό κύκλο εργασιών και με ηλικία έως 10 ετών, το άθροισμα θετικών-σταθερών αποτιμήσεων υπερβαίνει για δεύτερο συνεχές εξάμηνο τις αρνητικές αποτιμήσεις, γεγονός που επιβεβαιώνει το επιχείρημα ότι αυτές οι επιχειρήσεις αποτελούν τους δυναμικούς συντελεστές της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.
3. Παραμένουν σε ισχύ σημαντικοί ανασχετικοί παράγοντες που σχετίζονται με τη στρεβλή διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Το χάσμα μεταξύ θετικών και αρνητικών επιδόσεων στο σκέλος της χρηματοδότησης παραμένει αγεφύρωτο. Η σύγκλιση θετικών και αρνητικών προσδοκιών που εμφανίζεται αρκετά εμφατικά στην τρέχουσα έρευνα οικονομικού κλίματος δεν είναι ομοιογενής και ισόρροπη. Ο βαθμός απαισιοδοξίας είναι μεγαλύτερος στους αυτοαπασχολούμενους (ή όσους απασχολούν ως 1 άτομο) και στις επιχειρήσεις με χαμηλό κύκλο εργασιών.
4. Σε χαμηλά επίπεδα, αν και βελτιούμενος παραμένει ο δείκτης χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού, καθώς κινείται στην περιοχή του 55% (από 51,3%) και υπολείπεται σημαντικά από τον αντίστοιχο δείκτη της βιομηχανίας που ανέρχεται σε 69,5%, σύμφωνα με το Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας της ΤτΕ).
5. Οι προσδοκίες σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο διατηρούν αρνητικό πρόσημο, αλλά

παρουσιάζουν τις καλύτερες επιδόσεις από το Φεβρουάριο του 2015. Το 38,5% των επιχειρήσεων αναμένει επιδείνωση (από 47,4%), το 19,1% βελτίωση (από 10,9%), ενώ το 36,4% των επιχειρήσεων δεν αναμένει καμιά μεταβολή. Μεγαλύτερο βαθμό αισιοδοξίας παρουσιάζουν μεγαλύτερες επιχειρήσεις (με πάνω από 5 άτομα προσωπικό και με τζίρο άνω των 300,000€).

Β. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Α. Κερδοφορία - Κύκλος Εργασιών

1. Ο κύκλος εργασιών και ο δείκτης ζήτησης σημειώνουν τη 2η καλύτερη επίδοση μέσα στην 8ετία, αλλά τα περιθώρια βελτίωσης παραμένουν σημαντικά. Τούτο βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις θετικές επιδόσεις στους δείκτες κύκλου εργασιών κυρίως της βιομηχανίας, και σε μικρότερο βαθμό του λιανικού εμπορίου και των υπηρεσιών (ΕΛΣΤΑΤ, Ιανουάριος 2018). Η απόληψη των σεναρίων νέας μείωσης των διαθεσίμων εισοδημάτων (με μείωση αφορολόγητου, συντάξεων κ.α.) είναι προϋπόθεση για μια βιώσιμη ανάκαμψη της εγχώριας κατανάλωσης.
2. Εντούτοις, στον κύκλο εργασιών των ΜμΕ σημειώνεται κάμψη για το 46,3% (αύξηση 17,5%) των επιχειρήσεων. Οι αυτοαπασχολούμενοι παρουσιάζουν τις υψηλότερες απώλειες (53,7). Τη μεγαλύτερη συρρίκνωση καταγράφουν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις του κλάδου εμπορίου.
3. Ως προς το δείκτη κερδοφορίας, το 19,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη κάτω των 5,000€ στο 2017, ενώ το 22,5% κατέγραψε ζημίες. Κέρδη άνω των 10,000€ καταγράφει το 17,4%. Μείωση παραγγελιών καταγράφεται για το 50% των επιχειρήσεων.

Β. Ρευστότητα- Επενδύσεις

1. 6 στις 10 επιχειρήσεις δηλώνουν επιδείνωση της κατάστασης ρευστότητας παρά την ευνοϊκότερη οικονομική συγκυρία. Αυ-

τό συμβαίνει σε αντιδιαστολή με την εικόνα σταδιακής επενδυτικής επαναφοράς για ένα υψηλότερο ποσοστό επιχειρήσεων (11% από 8,2%), το οποίο παραμένει περιορισμένο και φαίνεται να έχει δυναμικά χαμηλό ανώτατο όριο.

2. Η χαμηλή επενδυτική εμπιστοσύνη και η απουσία ή αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοοικονομικά εργαλεία αποτελούν μόνιμο διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της ελληνικής μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, και ως τέτοιο επηρεάζει τις προοπτικές ανάκαμψης των κλάδων στους οποίους κυριαρχούν οι μικρές επιχειρήσεις. Παρά τη θετική συγκυρία, μόνο το 6,6% των επιχειρήσεων σχεδιάζει να επενδύσει το επόμενο εξάμηνο.

Γ. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ- ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Οι τάσεις αποκλιμάκωσης της ανεργίας που αποτυπώνονται στα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (20,6% τον Ιανουάριο του 2018) καταγράφονται και στην αποτίμηση της έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την απασχόληση όπου ο λόγος απολύσεων/προσλήψεων διατηρεί καθοδική τάση.
2. Οι προοπτικές μάλιστα για το επόμενο διάστημα είναι θετικές καθώς το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνουν ότι θα προχωρήσουν σε περικοπές θέσεων εργασίας είναι μικρότερο από εκείνων που δηλώνουν πως θα τις αυξήσουν (5,0% έναντι 7,1%). Ωστόσο αυτό το εύρημα πιθανότατα συνδέεται με την εποχικότητα.
3. Και σε αυτή την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ επαληθεύονται τα ευρήματα των προηγούμενων ερευνών αλλά και επίσημων στατιστικών (ΕΡΓΑΝΗ) για την ύπαρξη υψηλού ποσοστού ευέλικτων μορφών απασχόλησης στις νέες θέσεις εργασίας, καθώς οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης είναι περισσότερες από τις νέες θέσεις πλήρους απασχόλησης με μια αναλογία περίπου 55% με 45% αντίστοιχα (μηνιαία δελτία ΕΡΓΑΝΗ), χωρίς τάσεις αποκλιμάκωσης.
4. Αυτό αποτυπώνεται και στην έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ όπου το 44,8% των μικρών και πολύ μικρών εργοδοτών απασχολούν προσωπικό με μερική απασχόληση, ενώ υψηλό παραμένει και το ποσοστό (30%) εκείνων που

δήλωσαν ότι θα προσλάβουν προσωπικό με μερική απασχόληση το επόμενο διάστημα. Συνεχίζεται, δηλαδή, το φαινόμενο της αύξησης της απασχόλησης αλλά σε χαμηλότερης κυρίως ποιότητας θέσεις εργασίας (χαμηλότεροι μισθοί, λιγότερες μέρες και ώρες κλπ).

5. Επιπρόσθετα, το 33,5% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι αναγκάστηκε να μειώσει περιστασιακά ώρες/ ημέρες εργασίας, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση με τις προηγούμενες έρευνες αλλά ακόμα σημαντικά υψηλό.
6. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αποτυπώνονται και στο εύρημα ότι το 36,7% αντιμετωπίζουν προβλήματα έγκαιρης καταβολής των μισθών.

Δ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ - ΟΦΕΙΛΕΣ

1. Η αισθητή βελτίωση των οικονομικών δεικτών δεν αμβλύνει τα προβλήματα υπερχρέωσης που εντοπίζονται σε ένα εγκλωβισμένο 25% επί του συνόλου των επιχειρήσεων. Σταθερά υψηλότερο είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές προς το πρώην ασφαλιστικό ταμείο των επαγγελματιών (ΟΑΕΕ, 26,3%).
2. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει ότι έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία αυξάνεται στο 24,8% (από 23,8%), ενώ πρόσφατα τέθηκαν σε ισχύ οι ρυθμίσεις του εξωδικαστικού για χρέη αποκλειστικά προς το δημόσιο. Το συνολικό ύψος των ληξιπρόθεσμων οφειλών που προστέθηκε μέσα στο 2017 ανήλθε στα 6,01 δις ευρώ (στοιχεία διοικητή ΑΑΔΕ). Περίπου 81,000 μικρές επιχειρήσεις δηλώνουν ότι έχουν βρεθεί αντιμέτωπες το προηγούμενο εξάμηνο με κατάσχεση/ ή δέσμευση λογαριασμών για οφειλές.
3. Ωστόσο, σημαντική αποκλιμάκωση παρατηρείται στον αριθμό των επιχειρήσεων που εκτιμά ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις φορολογικές υποχρεώσεις του έτους (19,6% έναντι 23,7% στην προηγούμενη έρευνα).
4. Αμετάβλητες παραμένουν οι οφειλές των επιχειρήσεων προς τον ιδιωτικό τομέα, καθώς εκείνες που δηλώνουν ότι καθυστερούν να καταβάλλουν οφειλές σε προμηθευτές, για ενοίκια και για δόσεις δανείου

διατηρούνται αντίστοιχα στο 19,8%, 15,7% και 16,5%. Η έκθεση στο χρέος ιδιωτών παραμένει μια σημαντική απειλή για την πορεία ανάκαμψης της οικονομίας και αντανακλά την περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαια και πιστώσεις.

5. Οι στατιστικές εκτιμήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ δείχνουν ότι το 8,9% των επιχειρήσεων έχει ταυτόχρονα οφειλές σε δημόσιο και ασφαλιστικά ταμεία. Τα συνολικά ληξιπρόθεσμα χρέη νοικοκυριών και επιχειρήσεων προς την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία και τις τράπεζες πλέον υπερβαίνουν τα 230 δις (99,9 δις στην εφορία, 31,2 δις στο ΚΕΑΟ και 100,4 δις στις τράπεζες), ενώ η τάση τους παραμένει αυξανόμενη. Το 16,8% των μικρών επιχειρήσεων (πάνω από 110,000 φυσικά ή νομικά πρόσωπα) οφείλουν πάνω από 20,000€.
6. Οι ρυθμίσεις που επέφερε ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης ιδιωτικού χρέους σε όλες τις εκδοχές του (τράπεζες, 120 δόσεις σε δημόσιο) έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων, αλλά δεν έχουν επιφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. 1 στις 9 οφειλέτριες επιχειρήσεις δηλώνει ότι έχει κάνει ήδη διακανονισμό, ανεξαρτήτως των διαθεσίμων εργαλείων που χρησιμοποιήσε.
7. Συνολικά, εκτιμάται ότι 60,000 επιχειρήσεις αποτελούν το βασικό πυρήνα των δυναμικών δικαιούχων που θα αιτηθούν των ευεργετημάτων της νέας ρύθμισης. Είναι σαφές ότι απαιτούνται διορθωτικές κινήσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου. Παράλληλα με τον εξωδικαστικό μηχανισμό, θα πρέπει να θεσμοθετηθούν δράσεις για την διάσωση και την παροχή Δεύτερης Ευκαιρίας για τις επιχειρήσεις, με έμφαση στη μεταβίβαση από γενιά σε γενιά και ουσιαστική στήριξη όσων επιθυμούν να επιχειρήσουν ξανά.

Ε. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1. Παρά τη δύσκολη συγκυρία, οι οικογενειακές επιχειρήσεις στην Ελλάδα επιδεικνύουν σημάδια ανθεκτικότητας και βιώσιμης εξέλιξης. Το 41,1% των επιχειρήσεων προκύπτουν από διαδοχή μιας τουλάχιστον γενιάς

- επιχειρηματιών, ενώ το 53,4% αποτελεί προσωπικό δημιούργημα του επιχειρηματία.
2. Οι κυριότερες απειλές και δυσκολίες που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι μικρές επιχειρήσεις σε σχέση με το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι η ύπαρξη αθέμιτου ανταγωνισμού (βλέπετε αδήλωτη επαγγελματική δραστηριότητα), αλλά και η σχολάζουσα παραγωγική δυναμικότητα. Συγκεκριμένα, 2 στις 3 επιχειρήσεις εμφανίζονται να αντιμετωπίζουν αθέμιτο ανταγωνισμό από πρακτικές ανταγωνιστριών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις του εμπορίου φαίνονται να επηρεάζονται σε πιο έντονο βαθμό.
 3. Στο α' εξάμηνο του 2017 καταγράφηκε για πρώτη φορά θετικό ισοζύγιο εγγραφών-διαγραφών. Για το β' εξάμηνο του 2017 το θετικό ισοζύγιο συνεχίζεται. Φαίνεται δηλαδή πως η δειλή αναπτυξιακή πορεία που είχε καταγραφεί το α' εξάμηνο παρουσιάζει μια τάση παγίωσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΕΜΗ το ισοζύγιο εγγραφών – διαγραφών επιχειρήσεων για το β' εξάμηνο του 2017 ήταν θετικό κατά 1884 επιχειρήσεις.
 4. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από τα ευρήματα της ερευνάς του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ όπου ο δείκτης βιωσιμότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων συνεχίζει να βελτιώνεται. Παρά το θετικό αυτό κλίμα, ο δείκτης ανασφάλειας και φόβου για την πορεία της επιχείρησης διατηρεί υψηλές τιμές. Το 34,5% των επιχειρήσεων θεωρεί αρκετά και πολύ πιθανό να κλείσει το επόμενο διάστημα (έναντι 38,1% του προηγούμενου εξαμήνου και 38,1% της αντίστοιχης έρευνας του Φεβρουαρίου του 2017).
 5. Εκτιμάται ότι η μείωση επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο θα είναι περίπου 7,000 επιχειρήσεις, κυρίως πολύ μικρές και αυτοαπασχολούμενοι. Ωστόσο, από τα μακροοικονομικά δεδομένα και τις προβολές για την πορεία της οικονομίας (εκτίμηση για μεγέθυνση άνω του 2,5%), διαφαίνεται πως διανύουμε μια περίοδο επιστροφής στην κανονικότητα, στην οποία το ισοζύγιο εγγραφών- διαγραφών αναμένεται να είναι θετικό.
 6. Η παγιοποίηση των υψηλών φορολογικών επιβαρύνσεων, η συσσώρευση οφειλών και η αδυναμία εξεύρεσης αγορών για την αντιστάθμιση της ισχνής καταναλωτικής ζήτησης επιδροούν αρνητικά στις προοπτικές μιας επιχείρησης.

ΣΤ. ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ- ΕΜΠΟΡΙΟ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

1. Εντυπωσιακή είναι η διεύρυνση του ποσοστού των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα πληρωμών. 4 στις 5 δηλώνουν ότι έχουν POS, ενώ στην προηγούμενη έρευνα το ποσοστό ήταν 64,4%. 9 στις 10 επιχειρήσεις εμπορίου διαθέτει πλέον ηλεκτρονικό μέσο πληρωμής.
2. Συνολικά, οι μικρές επιχειρήσεις δηλώνουν ότι πραγματοποιούν το 1/3 του κύκλου εργασιών μέσα από ηλεκτρονικές πληρωμές. Αυτό σημαίνει ότι η αυξητική τάση στη διάθεση των ηλεκτρονικών μέσων δε μεταφράζεται σε σημαντική ανά επιχείρηση αύξηση του μεριδίου κύκλου εργασιών που πραγματοποιείται με τη χρήση ψηφιακών-ηλεκτρονικών μέσων.
3. Για τη διάδοση των ηλεκτρονικών συναλλαγών οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι είναι σημαντική η θέσπιση ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού (80,1%). Η συγκεκριμένη ρύθμιση θα ήταν επωφελής τόσο για τον ιδιωτικό τομέα, όσο και για τις τράπεζες και το δημόσιο, καθώς θα αποκαθιστούσε την εμπιστοσύνη στην αγορά και θα αύξανε τις ροές καταθέσεων προς το εσωτερικό.

Ζ. ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ

1. Βελτιωμένες εμφανίζονται οι επιδόσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ως προς την υιοθέτηση καινοτόμων επιχειρηματικών πρακτικών. Σχεδόν 1 στις 5 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι έχουν εισάγει κάποια σημαντική καινοτομία στην παραγωγική διαδικασία, οργάνωση και διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών.

2. Αντιφατικά είναι τα μηνύματα από το δείκτη εξαγωγών, καθώς μόνο το 9,7% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι ασκεί εξαγωγική δραστηριότητα. Οι επιχειρήσεις της μεταποίησης διατηρούν υψηλότερα ποσοστά

εξωστρέφειας. Φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για την προώθηση πολιτικών υποκατάστασης εισαγωγών, αλλά και διείσδυσης των ελληνικών επιχειρήσεων σε νέες αγορές.

** Η έρευνα που παρουσιάζεται είναι η πρώτη για το 2018 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε συνεργασία με την εταιρία MARC AE σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Έγινε σε πανελλαδικό δείγμα 1008 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 27 Φεβρουαρίου έως 7 Μαρτίου 2018 και έχει ως βασικό στόχο την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 – Ιούλιος 2017). Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα. Τα πρωτογενή δεδομένα οικονομικών και επιχειρηματικών προσδοκιών χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων για την κατασκευή των δεικτών ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος και είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων χωρών της ΕΕ.*

Όπως και στις προηγούμενες έρευνες, έτσι και τώρα, υπάρχει μια σαφής καταγραφή των τάσεων του οικονομικού κλίματος καθώς και η παρακολούθηση των βασικών δεικτών λειτουργίας των μικρών επιχειρήσεων κατά το 2ο εξάμηνο του 2017, ενώ παράλληλα επιχειρείται οικονομική πρόβλεψη για το 1ο εξάμηνο του 2018.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ 2ου ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2017

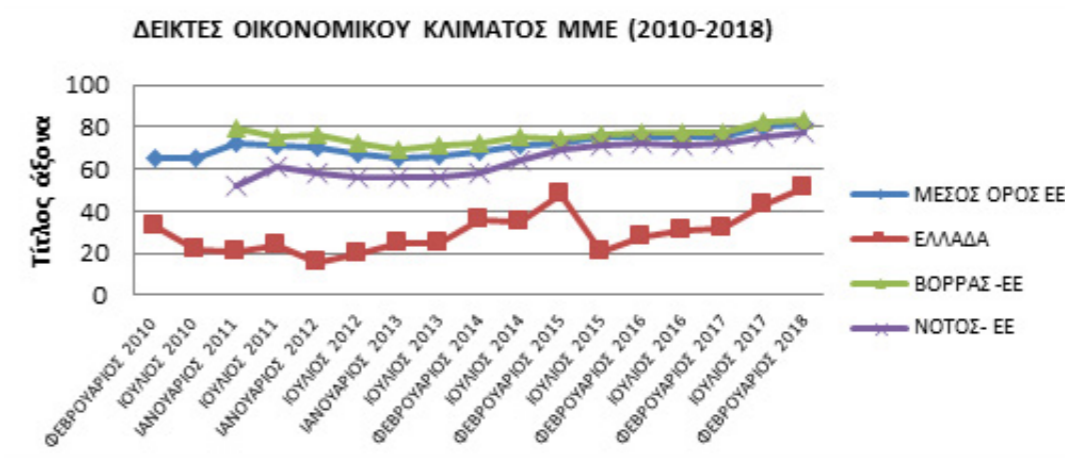
Η αποτίμηση του β' εξαμήνου 2017 επιβεβαιώνει την υπόθεση της σταθεροποίησης και σταδιακής ανάκαμψης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς σημειώνεται ιστορικό υψηλό θετία, τόσο στο δείκτη σταθερότητας (35%) όσο και της βελτίωσης των δεικτών (11,5%). Το πιο σημαντικό στοιχείο είναι ότι η παραπάνω υπόθεση αφορά μια περίοδο που δε σχετίζεται με πολιτικές προσδοκίες και δεσμεύσεις της χώρας εντός κάποιου προγράμματος προσαρμογής, και ίσως αυτή η «απεξάρτηση» του επιχειρηματικού από το πολιτικό κλίμα και τις εντάσεις της διαχείρισης της κρίσης αποτελεί ένδειξη οικονομικής υγείας και αυτοτελούς πορείας της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Από την άλλη, γίνεται σαφές ότι η οικονομική δυναμική δεν έχει αποκτήσει ακόμη ενδογενή χαρακτηριστικά, ώστε να την καθιστούν βιώσιμη.

Οι τομείς που εμφανίζουν μια ιδιαίτερη δυναμική είναι η μεταποίηση και οι υπηρεσίες, ενώ οι επιδόσεις του εμπορίου υπολείπονται σημαντικά (περίπου 8 μονάδες). Στις επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερα από 5 άτομα, με υψηλό κύκλο εργασιών και με ηλικία έως 10 ετών, το άθροισμα θετικών- σταθερών αποτιμήσεων υπερβαίνει για δεύτερο συνεχές εξάμηνο τις αρνητικές αποτιμήσεις, γεγονός που επιβεβαιώνει το επιχειρήμα ότι αυτές οι επιχειρήσεις αποτελούν τους δυναμικούς συντελεστές της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, καθώς αναπτύσσουν σταθερές τάσεις βελτίωσης που σχετίζονται με τον ανοδικό κύκλο της οικονομίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι η χώρα μας ακολουθεί μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα τις θετικές τάσεις που εμφανίζει το Ευρωπαϊκό Βαρόμετρο ΜΜΕ της UEAPME (γράφημα 1), με υπαρκτό ασφαλώς το χάσμα μεταξύ Βορρά και περιφέρειας.

Επιπρόσθετα, παραμένουν σε ισχύ σημαντικοί ανασχετικοί παράγοντες που σχετίζονται με τη στρεβλή διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Στην παρούσα συγκυρία είναι ξεκάθαρη η παντελής αποσύνδεση του χρηματοοικονομικού συστήματος με τον αναπτυσσόμενο παραγωγικό ιστό. Το χάσμα μεταξύ θετικών και αρνητικών επιδόσεων στο σκέλος της χρηματοδότησης παραμένει αγεφύρωτο (6 στις επιχειρήσεις δηλώνουν επιδείνωση της κατάστασης ρευστότητας παρά την ευνοϊκότερη οικονομική συγκυρία). Αυτό συμβαίνει σε αντιδιαστολή με την εικόνα σταδιακής επενδυτικής επαναφοράς για ένα υψηλότερο ποσοστό επιχειρήσεων (11%), το οποίο παραμένει περιορισμένο και φαίνεται να έχει δυναμικά χαμηλό ανώτατο όριο. Αντίστοιχα, διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα αν και βελτιούμενος ο δείκτης χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού, καθώς κινείται στην περιοχή του 55% (από 51,3%), και υπολείπεται σημαντικά από τον αντίστοιχο δείκτη της βιομηχανίας που ανέρχεται σε 69,5%, σύμφωνα με το Δελτίο Στατιστικής Οικονομικής Συγκυρίας της ΤτΕ).

Ο κύκλος εργασιών και ο δείκτης ζήτησης σημειώνουν τη 2η καλύτερη επίδοση μέσα στην θετία, αλλά τα περιθώρια βελτίωσης παραμένουν σημαντικά. Τούτο βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις θετικές επιδόσεις στους δείκτες κύκλου εργασιών κυρίως της βιομηχανίας, και σε μικρότερο βαθμό του λιανικού εμπορίου και των υπηρεσιών (ΕΛΣΤΑΤ, Ιανουάριος 2018). Η απάλειψη των σεναρίων νέας μείωσης των διαθέσιμων εισοδημάτων (με μείωση αφορολόγητου, συντάξεων κα) είναι προϋπόθεση για μια βιώσιμη ανάκαμψη της εγχώριας κατανάλωσης

Γράφημα 1- Δείκτης οικονομικού κλίματος μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Πηγή: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, UEAPME (SME Barometer)

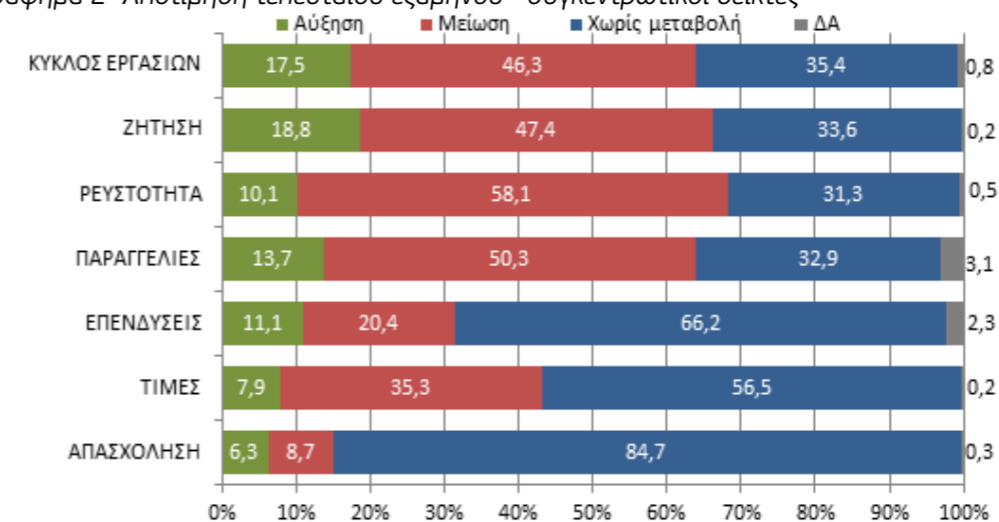
Πιο αναλυτικά, στους επί μέρους δείκτες σημειώνεται επιδείνωση (η βελτίωση εμφανίζεται στην παρένθεση, γράφημα 2):

- στον κύκλο εργασιών για το 46,3% (17,5%↑ των επιχειρήσεων. Οι αυτοαπασχολούμενοι παρουσιάζουν τις υψηλότερες απώλειες (53,7).
- στη ζήτηση για το 47,4% (18,8%↑)
- στη ρευστότητα για το 58,1% (10,1%↑)
- στις παραγγελίες το 50,3% (13,7%↑)
- στις επενδύσεις: αύξηση καταγράφει το 11,1%, μείωση το 20,4% και καμιά μεταβολή το 66,2%.

Αναφορικά με το επίπεδο τιμών αγαθών/ υπηρεσιών της επιχείρησης, το 7,9% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι αύξησε τις τιμές, το 35,3% τις μείωσε, ενώ για το 56,5% δεν υπήρξε καμιά μεταβολή.

Ως προς το δείκτη κερδοφορίας, το 19,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη κάτω των 5,000€ στο 2017, ενώ το 22,5% κατέγραψε ζημίες. Κέρδη άνω των 10,000€ καταγράφει το 17,4%¹. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων δηλώνει ότι τα φορολογητέα κέρδη είναι μεταξύ 5,000 και 20,000 (40,8%). Ο μέσος όρος μείωσης του κύκλου εργασιών κυμάνθηκε στο 10,5% (από 17,8% στην προηγούμενη έρευνα Φεβρουαρίου). Τη μεγαλύτερη συρρίκνωση καταγράφουν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις του κλάδου εμπορίου.

Γράφημα 2- Αποτίμηση τελευταίου εξαμήνου - συγκεντρωτικοί δείκτες

¹ Για την κατηγορία κερδών, έχει γίνει αναγωγή επί του συνόλου (με προσαρμογή για όσους δεν απάντησαν στην ερώτηση).

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 1ο ΕΞΑΜΗΝΟ 2018

Οι προσδοκίες σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο διατηρούν αρνητικό πρόσημο, αλλά παρουσιάζουν τις καλύτερες επιδόσεις από το Φεβρουάριο του 2015. Το 38,5% των επιχειρήσεων αναμένει επιδείνωση (από 47,4%), το 19,1% βελτίωση (από 10,9%), ενώ το 36,4% των επιχειρήσεων δεν αναμένει καμιά μεταβολή. Είναι σαφές ότι έχει προεξοφληθεί από τις επιχειρήσεις μια σχετικά ανώδυνη μετάβαση σε μια μεταμνημονιακή περίοδο. Η ενδεχόμενη λήψη μελλοντικών συστατικών μέτρων επιδρά αρνητικά, αλλά δεν ευθυγραμμίζεται με την ύπαρξη μιας επιχειρηματικής και επενδυτικής αβεβαιότητας που επικράτησε στη διάρκεια των προηγούμενων ετών. Πρέπει να σημειωθεί ότι καταγράφεται επαναλαμβανόμενα πλέον στο οικονομικό κλίμα μια ακολουθία συνέπειας μεταξύ αποτιμήσεων και προσδοκιών, που οφείλεται εν πολλοίς στην αποσύνδεση επιχειρηματικού και πολιτικού κλίματος.

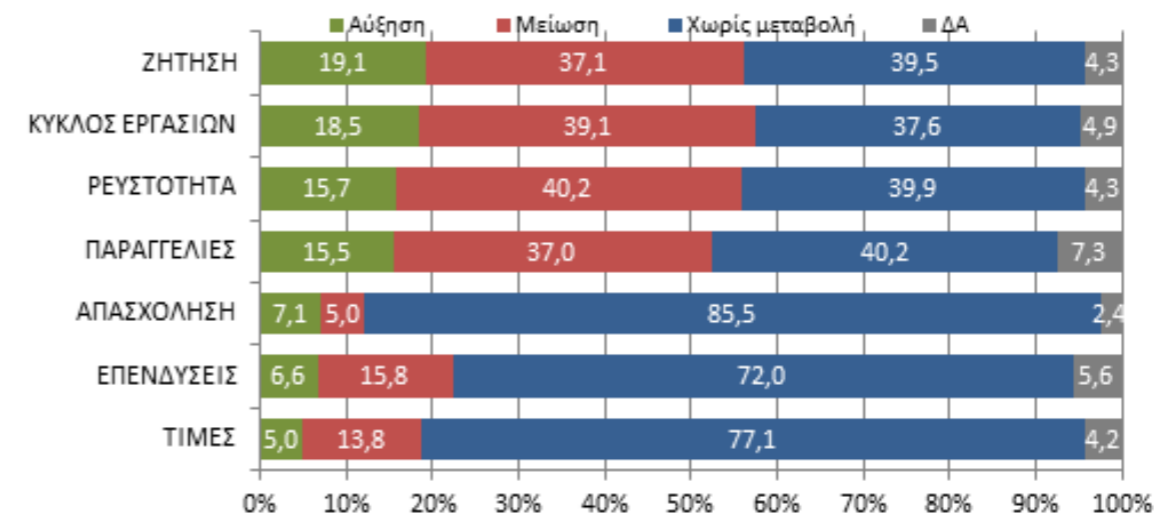
Η σύγκλιση θετικών και αρνητικών προσδοκιών που εμφανίζεται αρκετά εμφανικά στην τρέχουσα έρευνα οικονομικού κλίματος δεν είναι ομοιογενής και ισόρροπη. Για ένα σημαντικό τμήμα της ελληνικής οικονομίας που συγκροτούν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, φαίνεται ότι η απαισιοδοξία παραμένει πλειοψηφική τάση, χωρίς να κεφαλαιοποιείται θετικά η ευνοϊκή οικονομική συγκυρία. Ο βαθμός απαισιοδοξίας είναι μεγαλύτερος στους αυτοαπασχολούμενους (ή όσους απασχολούν ως 1 άτομο) και στις επιχειρήσεις με χαμηλό κύκλων εργασιών. Επίσης η περιφέρεια Αττικής και ο τομέας του εμπορίου αδυνατούν να υπερβούν το αρνητικό κατώφλι. Μεγαλύτερο βαθμό αισιοδοξίας παρουσιάζουν μεγαλύτερες επιχειρήσεις (με πάνω από 5 άτομα προσωπικό και με τζίρο άνω των 300,000€).

Στους ειδικότερους δείκτες, το ισοζύγιο θετικών- αρνητικών προσδοκιών τείνει βελτιούμενο για τις παραγγελίες και τη ζήτηση, και παραμένει εξαιρετικά στάσιμο στο δείκτη επενδύσεων (γράφημα 3):

- στον κύκλο εργασιών, ο δείκτης είναι στο -20,6 από -30,5 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στη ζήτηση, -18,0 από -30,1 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στη ρευστότητα, -24,5 από -37,2 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στις παραγγελίες, - 21,5 από -33,8 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στις επενδύσεις: αύξηση προβλέπει μόλις το 6,6% (από 4,2% τον Ιούλιο 2017), μείωση το 15,8% και καμιά μεταβολή το 72,0%

Η πρόβλεψη για το επίπεδο των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών είναι σταθεροποιητική καθώς το 13,8% των επιχειρήσεων αναμένει να μειώσει τις τιμές, το 5,0% να τις αυξήσει, ενώ πάνω από 3 στις 4 (77,1%) δεν αναμένουν καμιά μεταβολή. Η χαμηλή επενδυτική εμπιστοσύνη και η απουσία ή αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοοικονομικά εργαλεία αποτελούν μόνιμο διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της ελληνικής μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, και ως τέτοιο επηρεάζει τις προοπτικές ανάκαμψης των κλάδων στους οποίους κυριαρχούν οι μικρές επιχειρήσεις. Παρά τη θετική συγκυρία, μόνο το 6,6% των επιχειρήσεων σχεδιάζει να επενδύσει το επόμενο εξάμηνο. Οι περιορισμένες προοπτικές για ανάληψη νέων επενδύσεων συνδέονται ενδεχόμενα και με τη στάση αναμονής που διατηρούν οι επιχειρήσεις σχετικά με καθυστερήσεις στην εκταμίευση κεφαλαίων και απορρόφηση κονδυλίων για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρηματικών μονάδων (πρόγραμμα ΕΣΠΑ, αναπτυξιακός, πακέτο Γιούνκερ, προγράμματα εγγυήσεων ΕΤΕΑΝ).

Γράφημα 3 - Πρόβλεψη επόμενου εξαμήνου - συγκεντρωτικοί δείκτες

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των μικρών επιχειρήσεων στη χώρα είναι ότι σε μεγάλο βαθμό αποτελούν συνέχεια μιας οικογενειακής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σε συνδυασμό με την ύπαρξη υψηλού ποσοστού συμβοηθούτων μελών και παρά την αρνητική συγκυρία, οι οικογενειακές επιχειρήσεις στην Ελλάδα επιδεικνύουν σημάδια ανθεκτικότητας και βιώσιμης εξέλιξης. Το 41,1% των επιχειρήσεων προκύπτουν από διαδοχή μιας τουλάχιστον γενιάς επιχειρηματιών, ενώ το 53,4% αποτελεί προσωπικό δημιούργημα του επιχειρηματία (γράφημα 4). Από τα στοιχεία της έρευνας, προκύπτει χαμηλή κινητικότητα και περιορισμένη κουλτούρα εξαγορών και συγχωνεύσεων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (μόνο το 5,4% την εξαγόρασε από κάποιον τρίτο).
- Οι κυριότερες απειλές και δυσκολίες που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι μικρές επιχειρήσεις σε σχέση με το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι η ύπαρξη αθέμιτου ανταγωνισμού (γράφημα 5), αλλά και η σχολάζουσα παραγωγική δυναμικότητα. Συγκεκριμένα, 2 στις 3 επιχειρήσεις εμφανίζονται να αντιμετωπίζουν αθέμιτο ανταγωνισμό από πρακτικές ανταγωνιστριών επιχειρήσεων. Το φαινόμενο της άτυπης επιχειρηματικής δραστηριότητας εμφανίζεται σε έξαρση σε ορισμένα επαγγέλματα και απειλεί τον ανταγωνισμό.
- Οι επιχειρήσεις του εμπορίου φαίνονται να επηρεάζονται σε πιο έντονο βαθμό (70%,7%). Παράλληλα, η αδρανοποίηση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού αποτελεί μείζον πρόβλημα για τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα του κλάδου μεταποίησης.

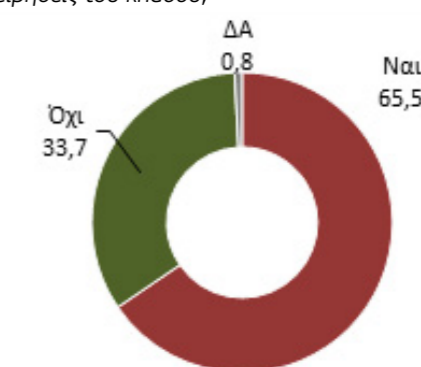
Γράφημα 4

Η επιχείρηση στη σημερινή της μορφή:

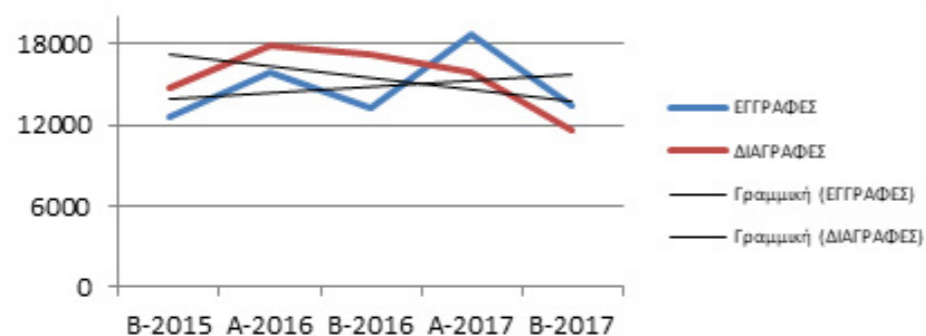
Γράφημα 5

Αντιμετωπίζετε αθέμιτο ανταγωνισμό από άλλες επιχειρήσεις του κλάδου;

- Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΕΜΗ το α' εξάμηνο του 2017 καταγράφηκε για πρώτη φορά θετικό ισοζύγιο εγγραφών- διαγραφών, γεγονός που σηματοδότησε μια πρώτη ένδειξη εξόδου από τη φάση της ύφεσης. Για το β' εξάμηνο του 2017 το θετικό ισοζύγιο εξακολουθεί να υφίσταται, παρόλο που καταγράφεται επιβράδυνση τόσο στις ενάρξεις όσο και στις διαγραφές- διακοπές. Ωστόσο αυτή η παράλληλη επιβράδυνση φαίνεται πως αποτελεί μια διαχρονική τάση που πιθανότατα συνδέεται με την εποχικότητα των επιχειρήσεων. Εκείνο που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι οι διαγραφές- διακοπές καταγράφουν μια συνεχή πτωτική πορεία τα τελευταία 4 εξάμηνα σε αντίθεση με τις ενάρξεις που η τάση τους είναι θετική.

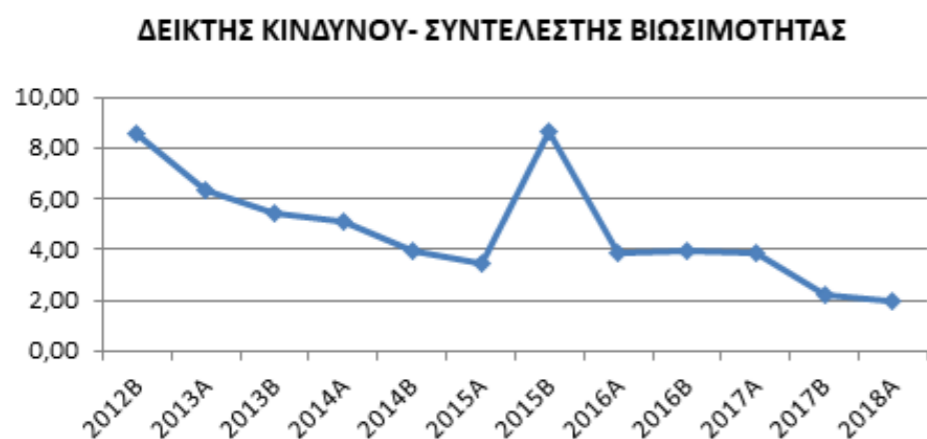
Γράφημα 6: Διαγραφές - Εγγραφές επιχειρήσεων

Πηγή: ΓΕΜΗ - Επεξεργασία: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- Από τα στοιχεία της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ όπου ο δείκτης βιωσιμότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων συνεχίζει να βελτιώνεται. Παρά το θετικό αυτό κλίμα, ο δείκτης ανασφάλειας και φόβου για την πορεία της επιχείρησης διατηρεί υψηλές τιμές. Το 34,5% των επιχειρήσεων θεωρεί αρκετά και πολύ πιθανό να κλείσει το επόμενο διάστημα (έναντι 38,1% του προηγούμενου εξαμήνου και 40,3% της αντίστοιχης έρευνας του Φεβρουαρίου του 2017) (Γράφημα 8 & 9).

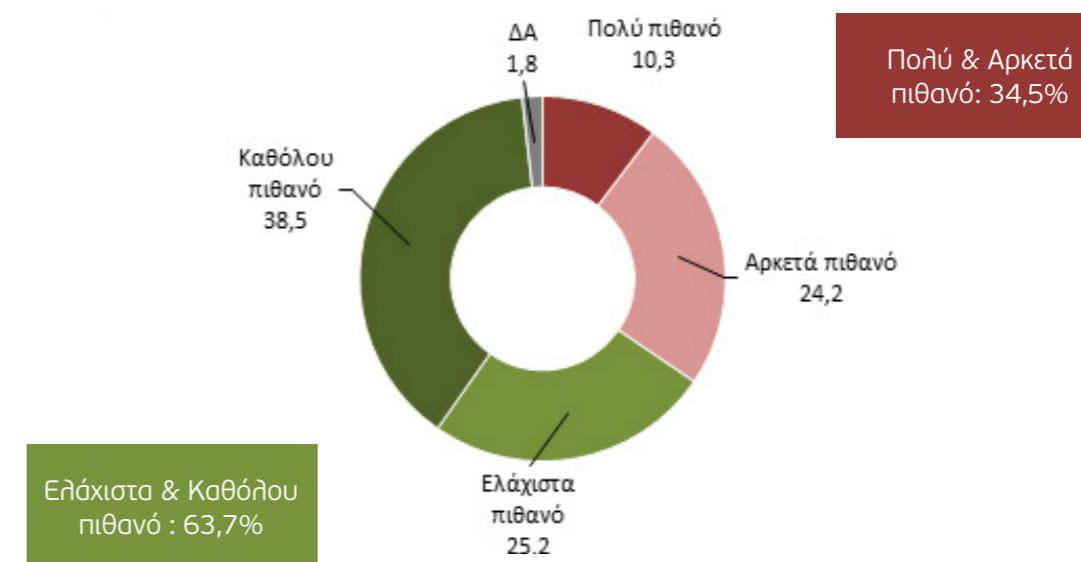
Γράφημα 7: Δείκτης Βιωσιμότητας επιχειρηματικής δραστηριότητας

Πηγή - Επεξεργασία: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

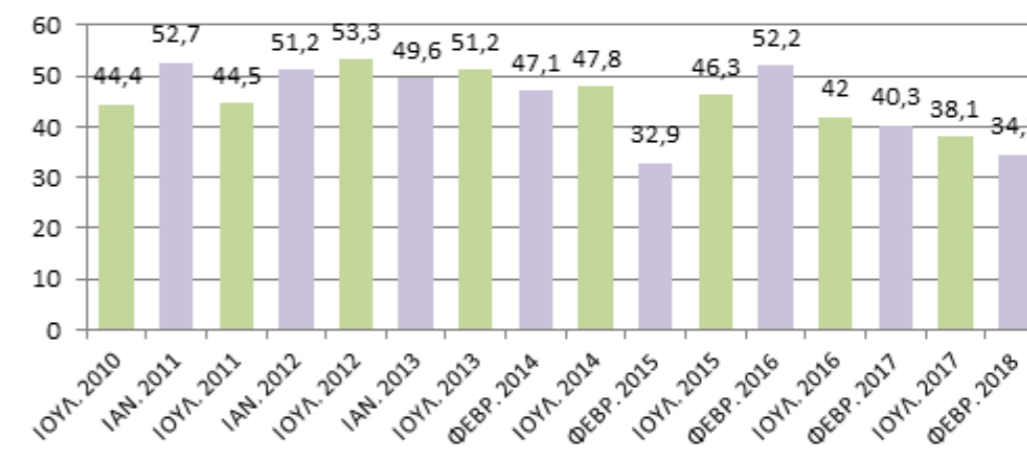
Γράφημα 8

Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επιχείρησή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που να κινδυνεύει να κλείσει;

Γράφημα 9

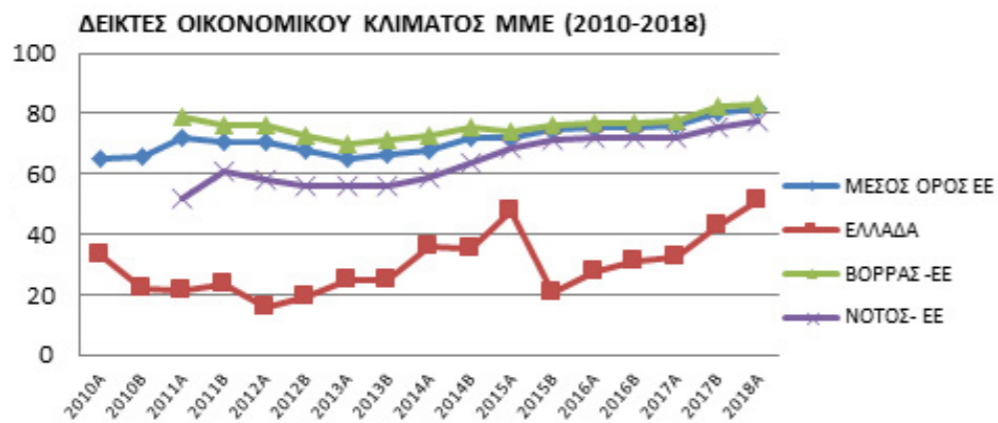
Φόβος για ενδεχόμενο κλείσιμο της επιχείρησης- Συγκριτικό Γράφημα

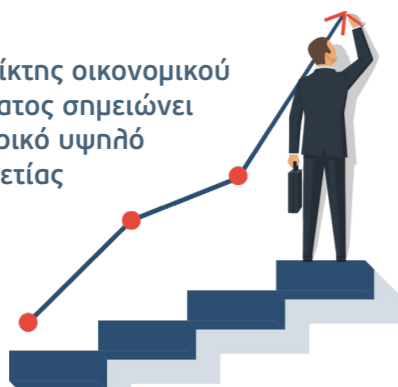
Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Φεβρουάριος 2018

Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές επιχειρήσεις

Γενική Οικονομική Κατάσταση

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος σημειώνει ιστορικό υψηλό οκταετίας

Αγεφύρωτο το χάσμα μεταξύ Βορρά και περιφέρειας στην ΕΕ

Παρά το ευνοϊκό κλίμα διατηρούνται οι διαρθρωτικές αδυναμίες

Επιχειρηματικό Περιβάλλον

Οικονομικοί Δείκτες Επιχειρήσεων

Χαμηλό επίπεδο κεδροφορίας για την πλειονότητα των επιχειρήσεων

ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΝΕΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ - ΑΙΣΘΗΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ, ΜΕ ΕΜΦΑΝΕΙΣ ΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ

Οι τάσεις αποκλιμάκωσης της ανεργίας συνεχίζονται
Θετικές οι προοπτικές για το επόμενο διάστημα

Απασχόληση

Σταθερά υψηλή η έκθεση στα ληξιπρόθεσμα χρέη

Οικονομικές υποχρεώσεις

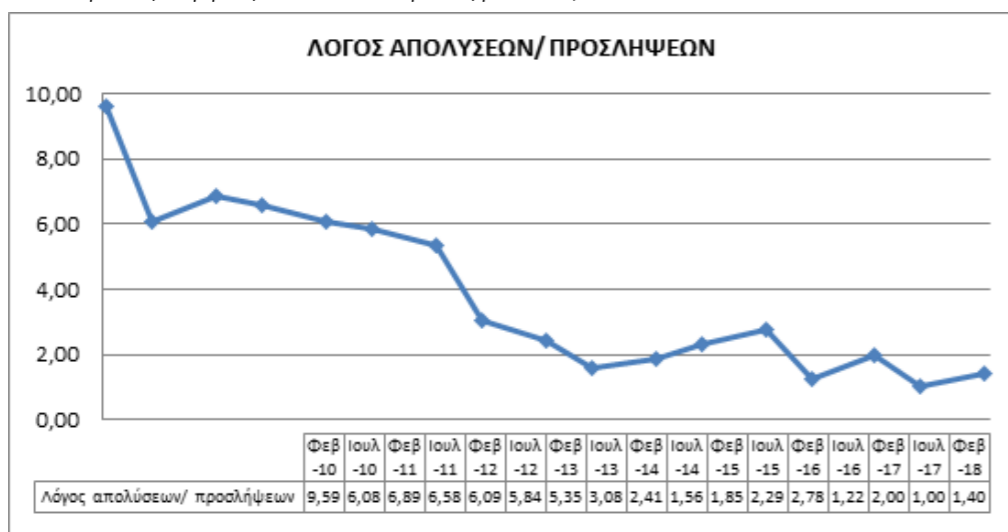
Ηλεκτρονικές συναλλαγές

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΜΙΣΘΟΙ

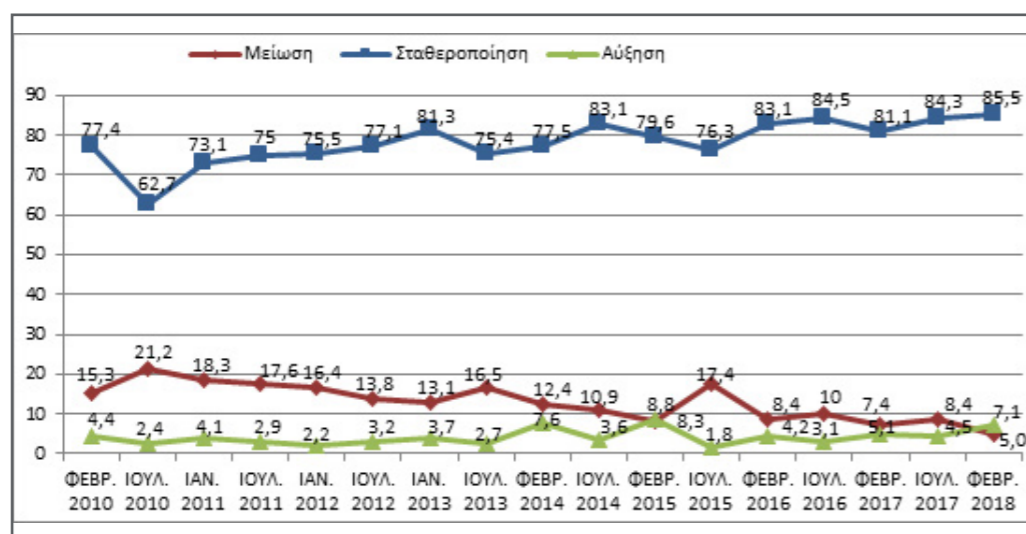
- Η αργή αλλά, σταθερή αποκλιμάκωση, της ανεργίας που αποτυπώνεται στα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (20,6% τον Ιανουάριο του 2018) συνεχίζει να καταγράφεται και στην αποτίμηση της έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την απασχόληση, όπου ο λόγος απολύσεων/ προσλήψεων διατηρεί μια καθοδική τάση (γράφημα 10).
- Οι προοπτικές μάλιστα για το επόμενο διάστημα είναι θετικές καθώς το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνουν ότι θα προχωρήσουν σε περικοπές θέσεων εργασίας είναι μικρότερο από εκείνων που δηλώνουν πως θα τις αυξήσουν (5,0% έναντι 7,1%). Αυτό το εύρημα ωστόσο πιθανότατα συνδέεται με την εποχικότητα των επιχειρήσεων (γράφημα 11).

Γράφημα 10 - Διαχρονική σύγκριση απολύσεων/ προσλήψεων στις ΜΜΕ

Πηγή- Επεξεργασία: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Γράφημα 11 - Απασχόληση / Πρόβλεψη επόμενου εξαμήνου - Σύγκριση με προηγούμενες έρευνες

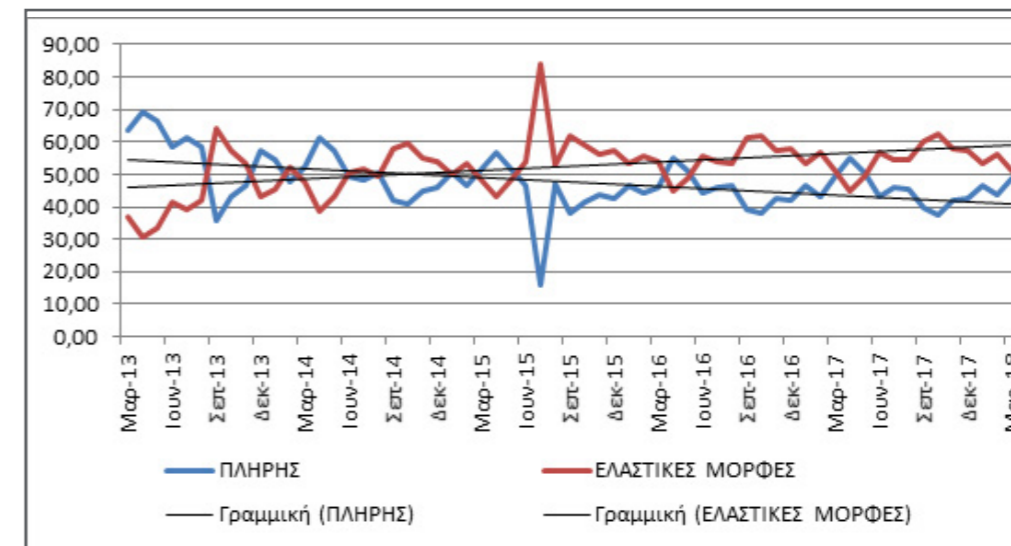

Πηγή: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- Επιπρόσθετα, και σε αυτή την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ επαληθεύονται τα ευρήματα των προηγούμενων ερευνών αλλά και επίσημων στατιστικών (ΕΡΓΑΝΗ, ΕΛΣΤΑΤ) για την ύπαρξη υψηλού ποσοστού ευέλικτων μορφών απασχόλησης στις νέες θέσεις εργασίας:

- Οι νέες θέσεις ευέλικτων μορφών απασχόλησης είναι περισσότερες από τις νέες θέσεις πλήρους απασχόλησης με μια αναλογία περίπου 55% με 45% αντίστοιχα (μηνιαία δελτία ΕΡΓΑΝΗ).
- Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ το 44,8% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που έχουν προσωπικό το απασχολούν με μερική απασχόληση, ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό (30%) εκείνων που δήλωσαν ότι θα προσλάβουν προσωπικό με μερική απασχόληση το επόμενο διάστημα (γραφήματα 13-14). Επιπλέον τα στοιχεία που προκύπτουν από το σύστημα Εργάνη δείχνουν σε ό, τι αφορά τις νέες θέσεις, ότι η αγορά εργασίας συνεχίζει να κυριαρχείται από ευέλικτες μορφές εργασίας, καθώς η αναλογία πλήρους/ ευέλικτων μορφών απασχόλησης έχει παγιωθεί στο 45-55 χωρίς τάσεις αποκλιμάκωσης (γράφημα 14).

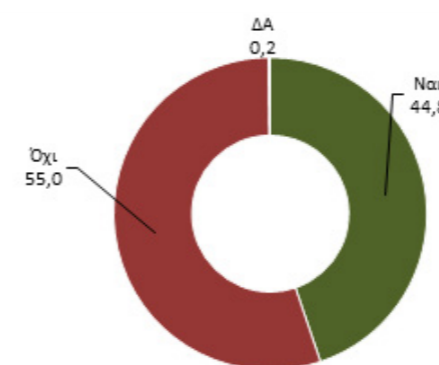
Γράφημα 12: Διάγραμμα τάσης πλήρους και ελαστικών μορφών νέων θέσεων απασχόλησης (συγκριτικό)

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ - Επεξεργασία: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Γράφημα 13

Απασχολείτε προσωπικό με μερική απασχόληση;
-Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό-
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

Γράφημα 14

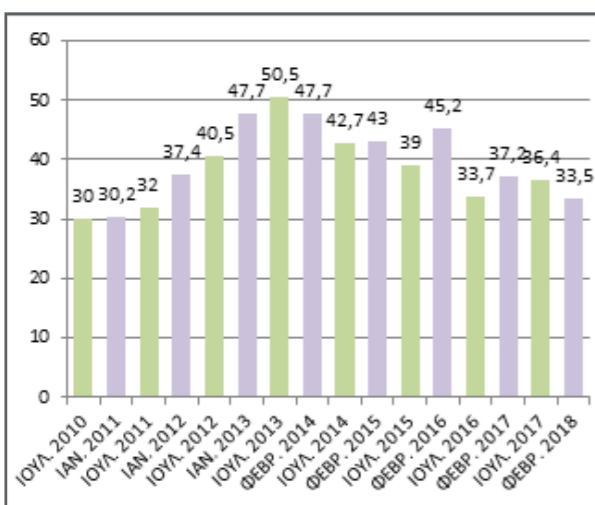
Αν αυξήσετε το προσωπικό σας η σχέση εργασίας:
-Βάση: όσοι απάντησαν ότι θα αυξηθεί

- Το 33,5% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι αναγκάστηκε να μειώσει περιστασιακά ώρες/ ημέρες εργασίας, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση με τις προηγούμενες έρευνες αλλά ακόμα σημαντικά υψηλό.
- Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις αποτυπώνεται και στο εύρημα ότι το 36,7% αντιμετωπίζουν προβλήματα έγκαιρης καταβολής των μισθών.

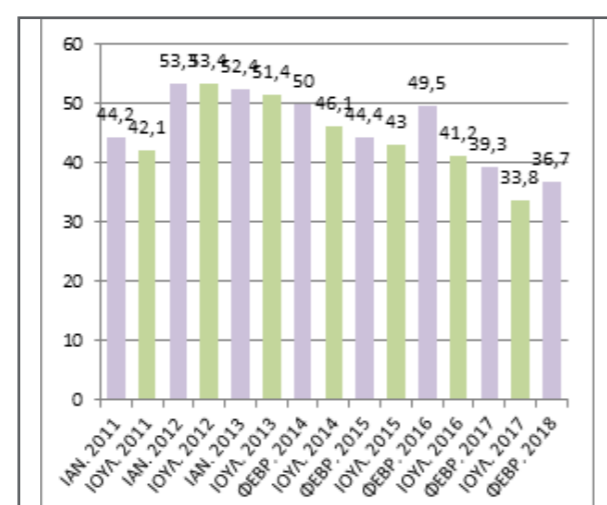
Γράφημα 15

Έχετε αναγκαστεί έστω και περιστασιακά να μειώσετε ώρες ή ημέρες εργασίας;
- Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό -
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ
ΙΟΥΛΙΟΣ 2010 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

Γράφημα 16

Αντιμετωπίζετε το τελευταίο βήμη δυσκολίες στην καταβολή των μισθών;
- Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό -
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ
ΙΟΥΛΙΟΣ 2010 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

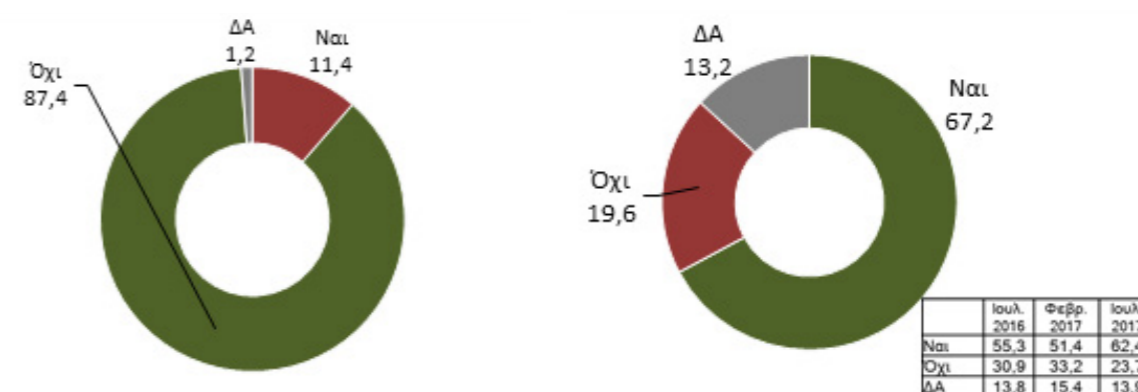

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΦΕΙΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- Η αισθητή βελτίωση των οικονομικών δεικτών δεν επαρκεί για να απαλύνει τα προβλήματα υπερχρέωσης που εντοπίζονται σε ένα εγκλωβισμένο 25% επί του συνόλου των επιχειρήσεων. Σταθερά υψηλότερο είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές προς το πρώην ασφαλιστικό ταμείο των επαγγελματιών (ΟΑΕΕ, 26,3%).
- Το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει ότι έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία αυξάνεται στο 24,8% (από 23,8%, δείτε συγκεντρωτικό γράφημα 18), ενώ πρόσφατα τέθηκαν σε ισχύ οι ρυθμίσεις του εξωδικαστικού για χρέη αποκλειστικά προς το δημόσιο. Το συνολικό ύψος των ληξιπρόθεσμων οφειλών που προστέθηκε μέσα στο 2017 ανήλθε στα 6,01 δις ευρώ (στοιχεία ΑΑΔΕ). Περίπου 81,000 μικρές επιχειρήσεις δηλώνουν ότι έχουν βρεθεί αντιμέτωπες το προηγούμενο εξάμηνο με κατάσχεση/ ή δέσμευση λογαριασμών για οφειλές (γράφημα 17α). Ωστόσο, σημαντική αποκλιμάκωση παρατηρείται στον αριθμό των επιχειρήσεων που εκτιμά ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις φορολογικές υποχρεώσεις του έτους (19,6% έναντι 23,7% στην προηγούμενη έρευνα), γράφημα 17.

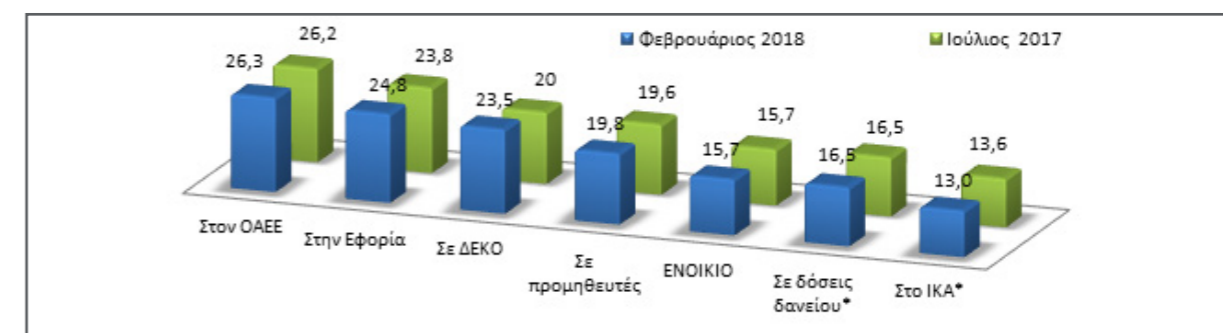
Γράφημα 17 - Δέσμευση λογαριασμών/ Φορολογικές υποχρεώσεις

α) Μήπως αντιμετωπίσατε κατάσχεση καταθέσεων ή δέσμευση λογαριασμών λόγω οφειλών το προηγούμενο εξάμηνο;
β) Εκτιμάτε ότι το 2018 θα μπορέσετε να ανταποκριθείτε στις φορολογικές σας υποχρεώσεις; (ΦΠΑ, ΦΜΥ κλπ)

- Ουσιαστικά αμετάβλητες παραμένουν οι οφειλές των επιχειρήσεων προς τον ιδιωτικό τομέα, καθώς εκείνες που δηλώνουν ότι καθυστερούν να καταβάλουν οφειλές σε προμηθευτές, για ενοίκια και για δόσεις δανείου διατηρούνται αντίστοιχα στο 19,8%, 15,7% και 16,5%. Η έκθεση στο χρέος ιδιωτών παραμένει μια σημαντική απειλή για την πορεία ανάκαμψης της οικονομίας και αντανακλά την περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαια και πιστώσεις.

Γράφημα 18 - Καθυστερημένες οφειλές Εσείς, κατά το τελευταίο εξάμηνο έχετε καθυστερημένες οφειλές...

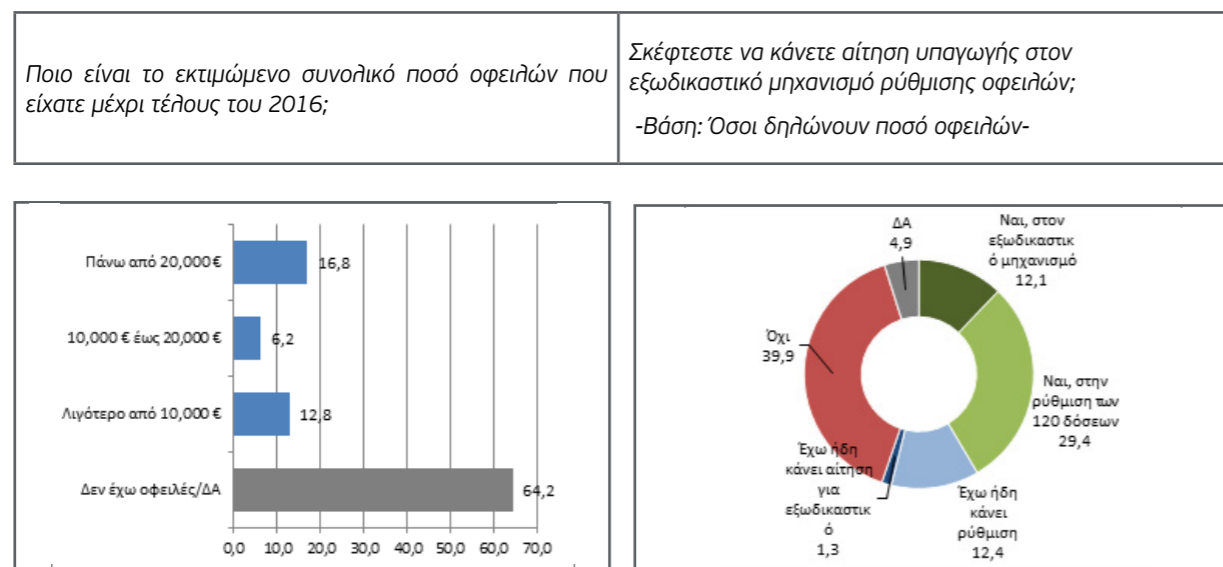

- Οι στατιστικές εκτιμήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ δείχνουν ότι το 8,9% των επιχειρήσεων έχει ταυτόχρονα οφειλές σε δημόσιο και ασφαλιστικά ταμεία. Τα συνολικά ληξιπρόθεσμα χρέη νοικοκυριών και επιχειρήσεων προς την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία και τις τράπεζες πλέον υπερβαίνουν τα 230 δις (99,9 δις στην εφορία, 31,2 δις στο ΚΕΑΟ και 100,4 δις στις τράπεζες), ενώ η τάση τους παραμένει αυξανόμενη. Το 16,8% των μικρών επιχειρήσεων (πάνω από 110,000 φυσικά ή νομικά πρόσωπα, γράφημα 19) οφείλουν πάνω από 20,000€.
- Οι ρυθμίσεις που επέφερε ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης ιδιωτικού χρέους σε όλες τις εκδοχές του (τράπεζες, 120 δόσεις σε δημόσιο) έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων, αλλά δεν έχουν επιφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Μέχρι σήμερα, ελάχιστος αριθμός επιχειρήσεων έχει καταφέρει να ενταχθεί και να κλείσει την υπόθεσή στον εξωδικαστικό μηχανισμό, ενώ 1 στις 9 οφειλέτριες επιχειρήσεις δηλώνει ότι έχει κάνει ήδη διακανονισμό, ανεξαρτήτως θεσμικού πλαισίου.

Συνολικά, με βάση τα διαχρονικά στοιχεία της έρευνας εκτιμάται ότι 60,000 επιχειρήσεις αποτελούν το βασικό πυρήνα των δυνητικών δικαιούχων που θα αιτηθούν των ευεργετημάτων της νέας

ρύθμισης. Είναι σαφές ότι απαιτούνται διορθωτικοί μηχανισμοί για την αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου, ο οποίος προσδοκά να δημιουργήσει πιστωτικό χώρο για τις επιχειρήσεις και τις τράπεζες. Θεωρείται αναγκαία η μείωση του όγκου πιστοποιητικών, η επέκταση του πεδίου παρέμβασης στα νοικοκυριά και τους πρώην επαγγελματίες και εγγυητές. Παράλληλα με τον εξωδικαστικό μηχανισμό, θα πρέπει να θεσμοθετηθούν δράσεις για την διάσωση και την παροχή Δεύτερης Ευκαιρίας για τις επιχειρήσεις, με έμφαση στη μεταβίβαση από γενιά σε γενιά και ουσιαστική στήριξη όσων επιθυμούν να επιχειρήσουν ξανά.

Γράφημα 19 - Συνολικές οφειλές/ Εξωδικαστικός μηχανισμός

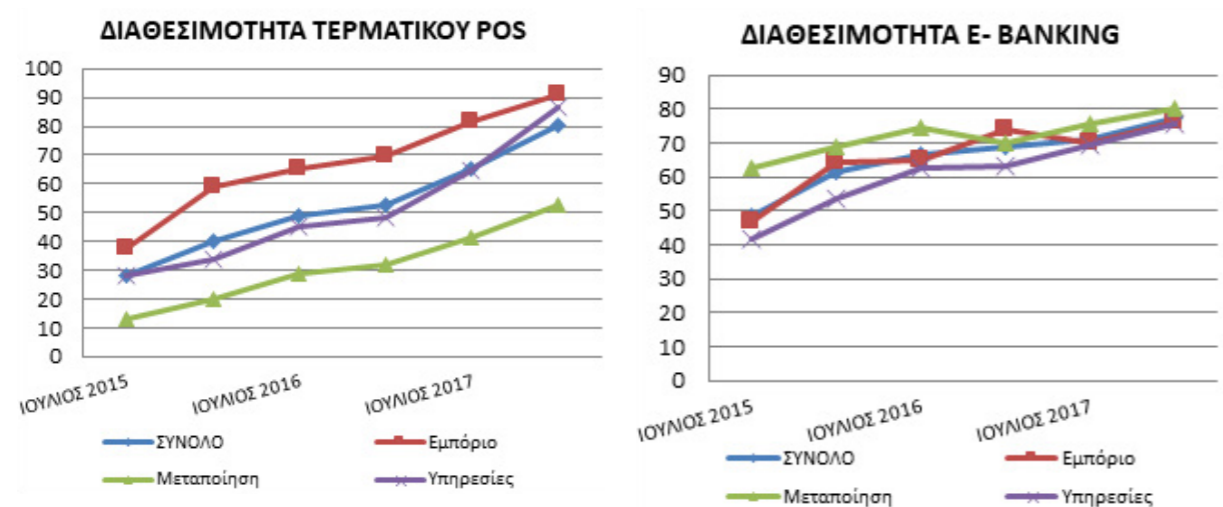

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜμΕ- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ/ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

- Εντυπωσιακή είναι η διεύρυνση του ποσοστού των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα πληρωμών. Έτσι, οι επιχειρήσεις που διαθέτουν πλέον τερματικό μηχάνημα συναλλαγών αυξήθηκαν κατά 14% (4 στις 5 δηλώνουν ότι έχουν POS, ενώ στην προηγούμενη έρευνα το ποσοστό ήταν 64,4%, γράφημα 21). Είναι χαρακτηριστικό ότι 9 στις 10 επιχειρήσεις εμπορίου διαθέτει πλέον ηλεκτρονικό μέσο πληρωμής.
- Συνολικά, οι μικρές επιχειρήσεις δηλώνουν ότι πραγματοποιούν το 1/3 του κύκλου εργασι-

Γράφημα 20- Ηλεκτρονικές συναλλαγές.

Για τις συναλλαγές σας με πελάτες και προμηθευτές, η επιχείρησή σας διαθέτει;

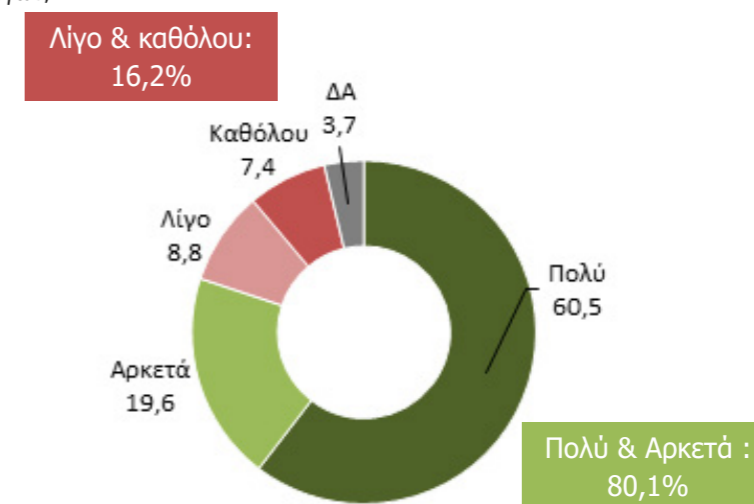

ών μέσα από ηλεκτρονικές πληρωμές. Αυτό σημαίνει ότι η αυξητική τάση στη διάθεση των ηλεκτρονικών μέσων δε μεταφράζεται σε σημαντική ανά επιχείρηση αύξηση του μεριδίου κύκλου εργασιών που πραγματοποιείται με τη χρήση ψηφιακών- ηλεκτρονικών μέσων.

- Για τη διάδοση των ηλεκτρονικών συναλλαγών οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι είναι σημαντική η θέσπιση ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού (80,1%). Η συγκεκριμένη ρύθμιση θα ήταν επωφελής τόσο για τον ιδιωτικό τομέα, όσο και για τις τράπεζες και το δημόσιο, καθώς θα αποκαθιστούσε την εμπιστοσύνη στην αγορά και θα αύξανε τις ροές καταθέσεων προς το εσωτερικό. Η θεσμοθέτηση του ηλεκτρονικού ακατάσχετου επαγγελματικού λογαριασμού, που θα εξασφαλίζει προστασία για τις πληρωμές εργαζομένων, προμηθευτών, ενοικίων και λοιπών λειτουργικών εξόδων, θα δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον για την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης και τη βελτίωση των επιχειρηματικών πρακτικών.

Γράφημα 21- Ακατάσχετος Λογαριασμός

Πόσο σημαντική θεωρείτε τη θέσπιση ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού για τη διευκόλυνση/ προώθηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών;

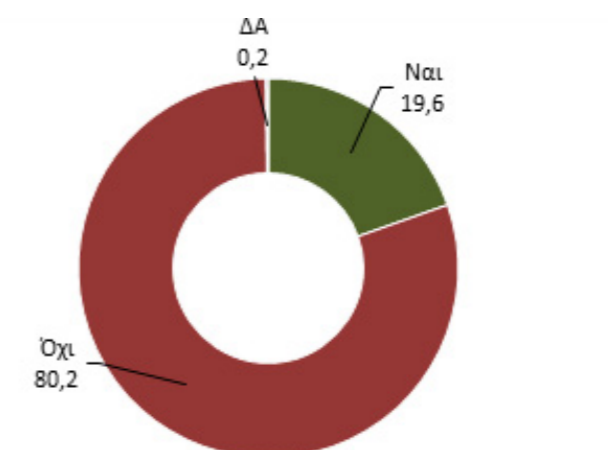

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜμΕ- ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ/ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

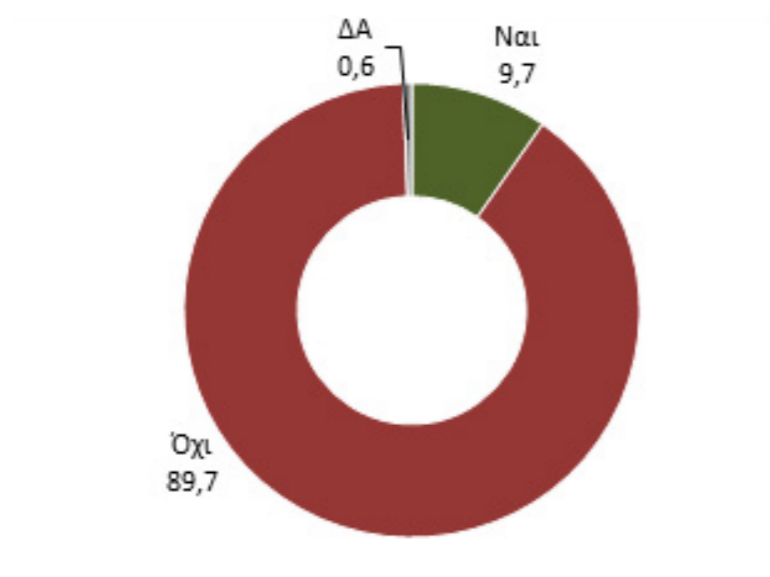
- Βελτιωμένες εμφανίζονται οι επιδόσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ως προς την υιοθέτηση καινοτόμων επιχειρηματικών πρακτικών. Σχεδόν 1 στις 5 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι έχουν εισάγει κάποια σημαντική καινοτομία στην παραγωγική διαδικασία, οργάνωση και διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών

Γράφημα 22- Εξωστρέφεια / Καινοτομία

Έχετε εισάγει την τελευταία τριετία κάποιες μορφές σημαντική καινοτομία στην επιχείρησή σας (οργάνωση, προϊόν, πωλήσεις, μηχανογραφικά συστήματα);

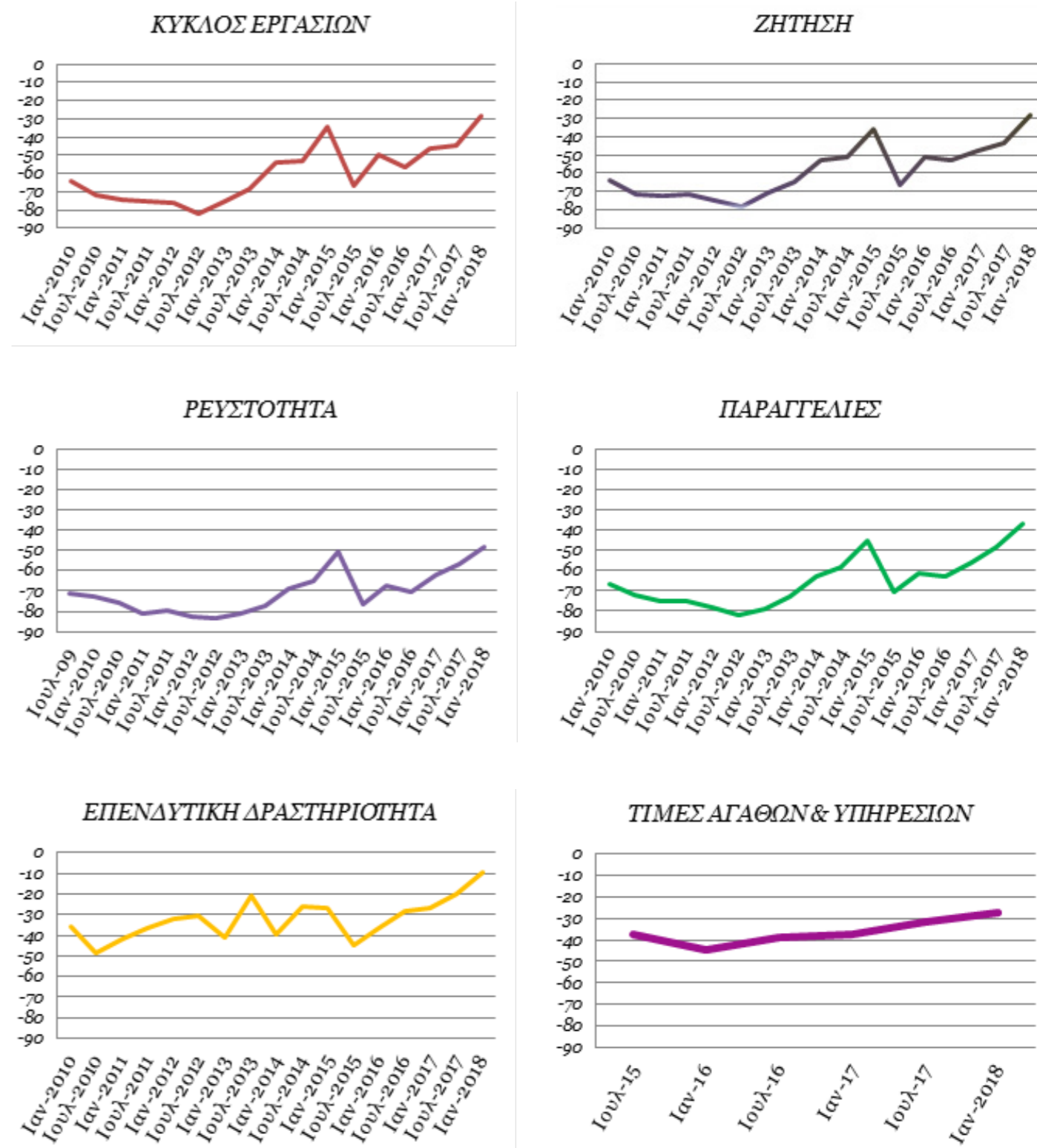
Κάνετε εξαγωγές;

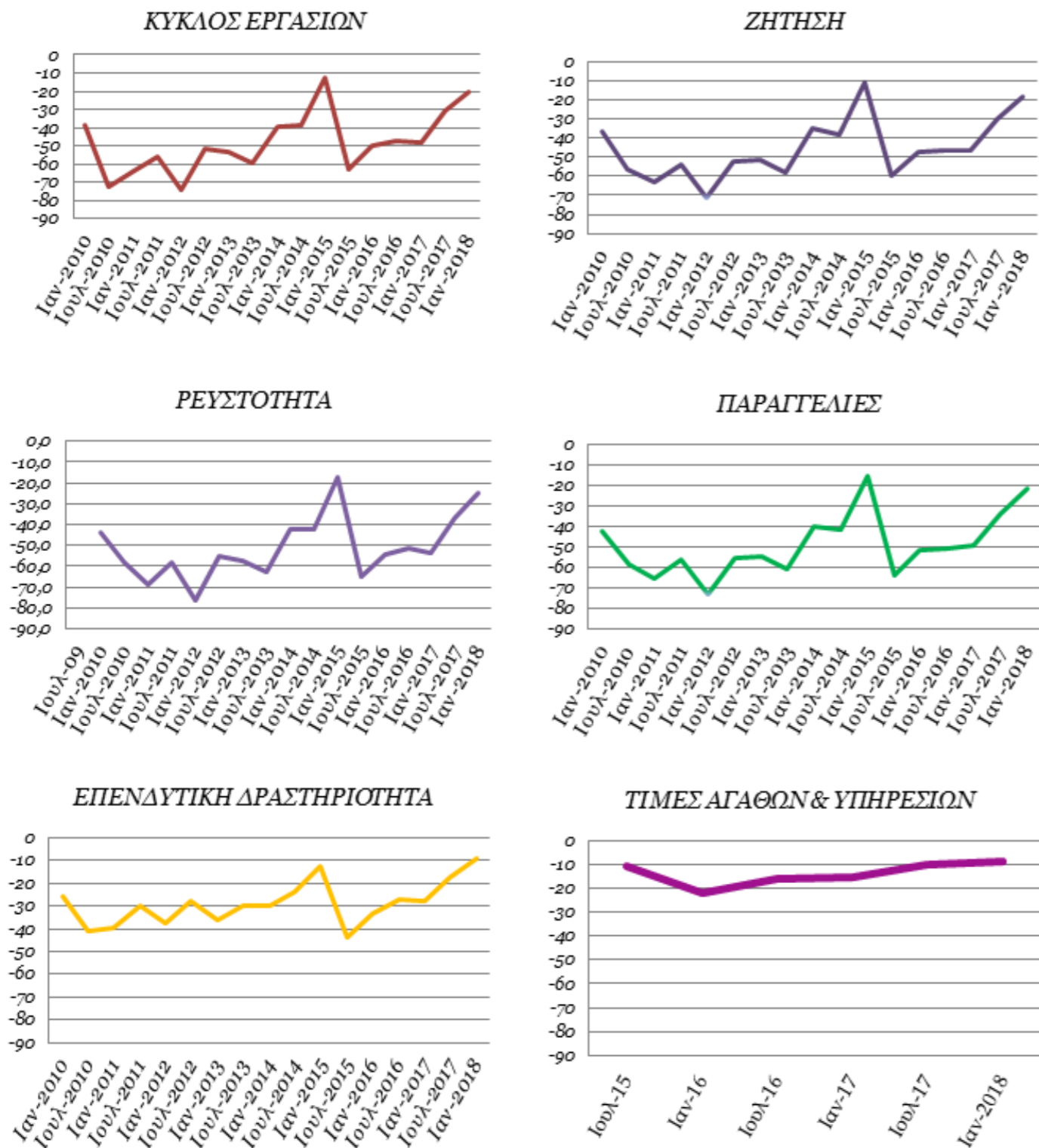
- Αντιφατικά ωστόσο είναι τα μηνύματα από το δείκτη εξαγωγών, καθώς μόνο το 9,7% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι ασκεί εξαγωγική δραστηριότητα (γράφημα 19). Μάλιστα, από το ποσοστό αυτό, το 60% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι οι εξαγωγές αφορούν λιγότερο από το 20% του κύκλου εργασιών. Οι επιχειρήσεις της μεταποίησης διατηρούν υψηλότερα ποσοστά εξωστρέφειας.
- Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει η σημαντική εξάρτηση των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων από εισαγόμενες πρώτες ύλες ή και ενδιάμεσα αγαθά. Πάνω από 2 στις 3 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι οι πρώτες ύλες και τα εμπορεύματα που αγοράζουν είναι εισαγόμενα. Μόνο το 20% των επιχειρήσεων προμηθεύεται αποκλειστικά προϊόντα από την εγχώρια αγορά. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για την προώθηση πολιτικών υποκατάστασης εισαγωγών, αλλά και διείσδυσης σε νέες αγορές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ (2010-2017)

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

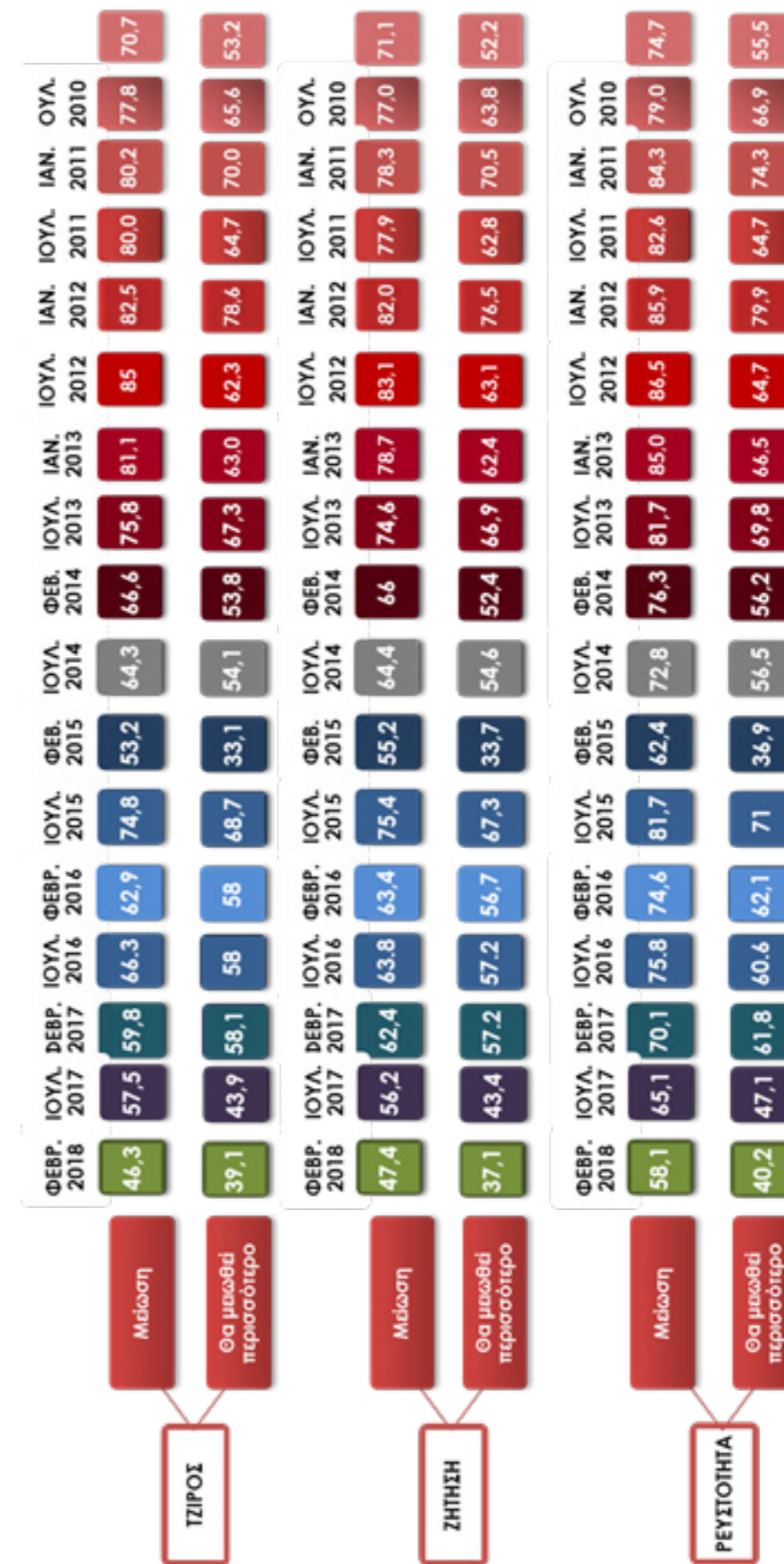
ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

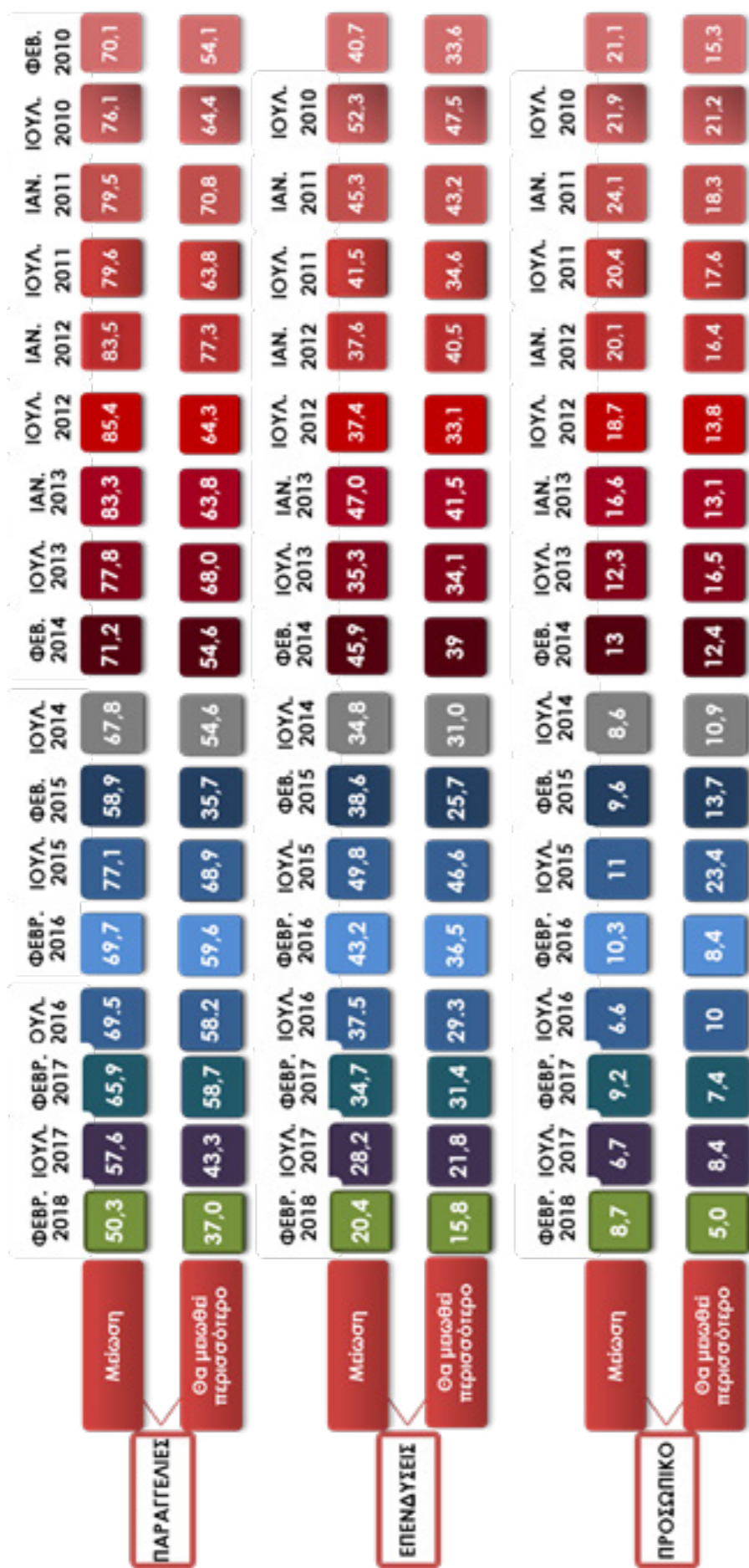

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (Φεβρουάριος 2018) ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Τα παρακάτω νούμερα αναφέρονται σε ποσοστά επί του συνόλου των ερωτηθέντων επιχειρηματιών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Μείωση = Καταγεγραμμένη μείωση προηγούμενου εξαμήνου
 Θα μειωθεί περισσότερο = Προβλεπόμενη μείωση για το επόμενο εξάμηνο

Τίτλος: Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ- Φεβρουάριος 2018 - Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές επιχειρήσεις (0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)

Συντάκτες: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ
 Εκδότης: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ
 Ημερομηνία Έκδοσης: Απρίλιος 2018

Επιτρέπεται η ανατύπωση, η αναπαραγωγή, η μετάφραση, η αντιγραφή, μερική ή ολική, η φωτοτύπηση, η φωτογράφιση, κλπ. του τρόπου έκθεσης της περιεχόμενης ύλης, όπως και η παρουσίαση και προβολή του από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό και μαγνητικό μέσο με την προϋπόθεση ότι θα παρουσιάζονται ή θα αναφέρεται ο εκδότης και τα ονόματα των συντακτών του παρόντος εγχειριδίου.

Τίτλος: Έρευνα IME ΓΣΕΒΕΕ- Φεβρουάριος 2018 - Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές επιχειρήσεις (0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)

Συντάκτες: IME ΓΣΕΒΕΕ

Εκδότης: IME ΓΣΕΒΕΕ

Ημερομηνία Έκδοσης: Απρίλιος 2018

Επιτρέπεται η ανατύπωση, η αναπαραγωγή, η μετάφραση, η αντιγραφή, μερική ή ολική, η φωτοτύπηση, η φωτογράφιση, κλπ. του τρόπου έκθεσης της περιεχόμενης ύλης, όπως και η παρουσίαση και προβολή του από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό και μαγνητικό μέσο με την προϋπόθεση ότι θα παρουσιάζονται ή θα αναφέρεται ο εκδότης και τα ονόματα των συντακτών του παρόντος εγχειριδίου.